

Відбувається чітке усвідомлення конфлікту між пріоритетами ідеології прав людини і необхідністю збудувати ефективний захист від деструктивних процесів (крах культурної ідентичності, маргіналізація, імміграція, конкуренція дешевої робочої сили). Європа виявляється перед жорсткою дилемою – збереження соціальної держави або ефективна економіка; вірність деклараціям прав людини або відмова від них на користь подвійних і потрійних стандартів, нарешті, серйозну дилему представляє стратегія такого захисту – повинна Європа бути закритою від зовнішнього світу за допомогою протекціоністських заходів, або відкрита, створюючи усередині гнучкі механізми конкуренції. Цей вибір визначає стратегію майбутнього розвитку – на користь згортання демократичних інститутів (про яку говорять вже зараз в умовах необхідності непопулярних політичних рішень) або підтримки їх існування усупереч росту соціальної напруженості.

Серйозною проблемою стає сама можливість функціонування класичних інститутів парламентаризму в умовах сучасного масового суспільства. Падіння якості освіти і культурного рівня, з одного боку, і розширення технічних можливостей маніпулювання суспільною свідомістю – з іншою, створюють передумови послаблення парламентаризму, ведуть до росту ролі політичних еліт в ухваленні стратегічних рішень.

Ці спостереження розкривають циклічність європейської моделі конституційного розвитку і примушують замислитися про загальну логіку зміни його форм, зокрема співвідношення централізації і децентралізації. Політико-правовий компроміс в умовах перехідного суспільства (що фактично знаходиться в стані конституційної кризи) покликаний з'єднати раціональну модель сильної держави з його правовим обмеженням як по лінії центральної влади, так і регіонів[5]. Коригування ідеології європейської інтеграції повинне переосмислити параметри і прояви кризи – ідентичність, суверенітет, федералізм, центр і регіони, взаємовідносини між регіонами. Очевидно, що пошук ефективного компромісу є найважливіше завдання усіх перехідних режимів сучасності.

Список використаних джерел

1. Медушевский А.Н. Сравнительное конституционное право и политические институты [Текст] / А. Медушевский. – М., 2002.
2. Blair's Britain. England's Europe. A view from Ireland. Edited by Paul Gillespie [Текст] / Britain Blair's. – Dublin: The Brunswick Press, 2000.
3. Morrison W. Jurisprudence: from the Greeks to post-modernism [Текст] / W.Morrison. – L.: Cavendish Publishing Limited, 2000.
4. Американский федерализм. Федералист. Политические эссе [Текст] / А.Гамильтона, Дж.Мэдисона, Дж.Джея. – М.: Весь мир, 2000.
5. The Changing Constitution. [Текст]/ Ed. by J.Jowell and D.Oliver. – Oxford: Oxford University Press, – 4th Edition. – 2000.
6. Blair's Britain. England's Europe. A view from Ireland. Edited by Paul Gillespie. [Текст] – Dublin: The Brunswick Press, 2000.
7. Медушевский А.Н. Теория конституционных циклов [Текст] / А. Медушевский. – М., 2005.

УДК 336.02

КОВАЛЕНКО О.Ю.,

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського,
факультет економіки, старший викладач кафедри обліку
та економічного аналізу, к.е.н.

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ПРОГНОЗНОГО БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. На основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі фінансового прогнозування розроблено методику складання прогнозного балансу підприємства, яка, на відміну від інших, передбачає оцінку майбутнього фінансового стану підприємства та виявлення структурних змін прогнозного балансу. Доведено переваги використання найбільш універсальних методів прогнозування, таких як метод частки від доходу від реалізації, метод фінансових коефіцієнтів. Застосування методики розглянуто на прикладі торговельного підприємства.

Ключові слова: методика, методи прогнозування, прогнозний баланс, фінансовий стан підприємства, фінансові показники, структурні зміни балансу, прогнозний звіт про фінансові результати.

Abstract. On the basis of the analysis of works of the Ukrainian and foreign scientists in the field of financial forecasting the drawing up technique the forecast balance of the enterprise which, unlike others, assumes an estimation of the future financial condition of the enterprise and revealing of structural changes of the forecast balance is developed. It is shown advantages of use of the most universal methods of forecasting, such, as a method of a share of incomes of sales, a method of financial factors. Technique application is considered on an example of the commercial enterprise.

Keywords: technique of forecasting methods, the forecasts balance, a financial condition of the enterprise, the forecasts report on financial results.

Аннотація. На основі аналізу работ українських и зарубіжних учених в області фінансового прогнозування розроблена методика складання прогнозного балансу підприємства, котра, в отличие от других, предполагає оцінку майбутнього фінансового стану підприємства и виявлення структурних змін прогнозного балансу. Показано переваги використання самих універсальних методів прогнозування, таких, як метод доли доходів от продаж, метод фінансових коефіцієнтів. Применение методики рассматриваются на примере коммерческого предприятия.

Ключевые слова: методика, методи прогнозування, прогнозний баланс, фінансове стан підприємства, прогнозний звіт о фінансових результатах.

Особливістю умов діяльності сучасних підприємств є невизначеність ринкового середовища, висока питома вага зобов'язань у складі їх капіталу. Така ситуація потребує розрахунків майбутніх очікуваних значень статей активу і пасиву балансу з метою залучення додаткових джерел фінансування та формування позитивного іміджу підприємств для кредиторів, що оцінюють ризик неповернення наданих у позику коштів.

Питанням розробки прогнозного балансу підприємства присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені: О.В. Ефимова, О.Г. Біла, І.А. Бланк, Ю.Ю. Верланов, А.В. Калина, В.О. Касьяненко, Т.В. Теплова і ін. Проте інструментарій складання прогнозного балансу потребує свого вдосконалення стосовно взаємоузгодженості прийомів та єдності методології прогнозування, оскільки саме ця умова є необхідною для забезпечення достовірності отриманих даних.

Тому метою статті є розробка методики складання прогнозного балансу торговельного підприємства з використанням найбільш універсальних методів та приймів фінансового прогнозування.

О.В. Ефимова [4, с. 77] аргументовано доводить, що першим етапом прогнозування є прогнозування обсягу продажу, оскільки прибуток від реалізації являє собою найважливішу складову фінансового планування. Поділяючи думку автора, варто додати, що окремі статті балансу підприємства змінюються прямо пропорційно обсягу продажу, що є основою складання прогнозного балансу активів та пасивів.

Розглянемо однофакторну прогнозну модель, засновану на трендовому прогнозуванні для публічного акціонерного товариства (ПАТ) “Миколаївський хлібокомбінат” (табл. 1, 2) за даними табл. 5 (рис. 1).

Таблиця 1

Баланс Публічного акціонерного товариства “Миколаївський хлібокомбінат” (Ф. 1) за 2010 р.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	68,88	77,16
первісна вартість	011	156,12	220,8
знос	012	87,24	143,64
Незавершене будівництво	020	75,6	212,88
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	19479	21903,12
первісна вартість	031	27543,6	31055,64
знос	032	8064,6	9152,52
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	535,32	486,6
Відстрочені податкові активи	060	143,52	
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	20302,32	22679,76
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	2775,36	3045,48
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130	120,72	106,92
товари	140	19,2	12,6

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	528,84	566,16
первісна вартість	161	544,56	580,08
резерв сумнівних боргів	162	15,72	13,92
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	1,56	115,92
за виданими авансами	180	98,4	7774,92
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	110,76	100,08
Поточні фінансові інвестиції	220	0,36	
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	66,24	245,76
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	565,92	158,64
Усього за розділом II	260	4287,36	12126,48
III. Витрати майбутніх періодів	270	55,44	52,56
Баланс	280	24645,12	34858,8

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1195,68	1195,68
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	14510,88	17172
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	2868,6	1942,32
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	18575,16	20310
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		432,36
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		432,36
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		1413,24
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480		1413,24
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		8400
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видатні	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2579,28	447,72
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	508,2	838,44
з бюджетом	550	843,24	399,36
з позабюджетних платежів	560		15,84

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
зі страхування	570	387,6	301,68
з оплати праці	580	523,44	534,6
з учасниками	590	451,08	342,48
із внутрішніх розрахунків	600	135,72	121,08
Інші поточні зобов'язання	610	639,84	1292,76
Усього за розділом IV	620	6068,4	12693,96
V. Доходи майбутніх періодів	630	1,56	9,24
Баланс	640	24645,12	34858,8

Таблиця 2

**Звіт про фінансові результати Баланс Публічного акціонерного товариства
“Миколаївський хлібокомбінат” за 2010 р.**

I. Фінансові результати

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	010	85752,84	76757,52
Податок на додану вартість	015	14292,12	12792,96
Акцизний збір	020 025		
Інші вирахування з доходу	030	119,88	182,76
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції: (товарів, робіт, послуг)	035	71340,84	63781,8
Собівартість реалізованої продукції: (товарів робіт, послуг)	040	55668,24	49658,16
Валовий: прибуток	050	15672,6	14123,64
Валовий: збиток	055		
Інші операційні доходи	060	405,48	200,88
Адміністративні витрати	070	3805,68	3188,52
Витрати на збут	080	6388,08	5394,6
Інші операційні витрати	090	1516,56	1172,04
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	4367,76	4569,36
Фінансові результати від операційної діяльності: збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	100		1,2
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130	94,2	89,52
Фінансові витрати	140	248,76	
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160	135,6	281,52
Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: прибуток	170	4077,6	4378,56
Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	2001,12	1644,72
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	2076,6	2733,84
Фінансові результати від звичайної діяльності: збиток	195		
Надзвичайні: доходи	200		-0,12
Надзвичайні: витрати	205	1,2	
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий: прибуток	220	2075,28	2733,96
Чистий: збиток	225		

II. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	230	42113,04	38847,96
Витрати на оплату праці	240	12293,88	10240,08
Відрахування на соціальні заходи	250	4276,56	3646,44
Амортизація	260	1311,12	1171,2
Інші операційні витрати	270	5920,68	5195,16
Разом	280	42113,04	59100,84

III. Розрахунок показників

Показник		Звітний період	Попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	300	35527000	35527000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	35527000	35527000
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	320	0,10216	0,10565
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	330	0,10216	0,10565
Дивіденди на одну просту акцію (грн.)	340	0,03700	0,02900

Таблиця 3

Обсяги продажу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

Роки	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Обсяг продажу, тис. грн.	39554,9	42977,8	68899,7	76757,5	85752,8	104054,4

Розраховуємо середньорічний темп зростання обсягу продажу [1, с. 60]:

$$\bar{T} = \sqrt[n-1]{\frac{x_n}{x_1}} \cdot 100\% = \sqrt[4]{\frac{85752,8}{39554,9}} \cdot 100\% = \sqrt[4]{2,17} \cdot 100\% = 121,34\%. \quad (1)$$

де x_n – обсяг продажу за останній рік; x_1 – обсяг продажу за перший рік; n – кількість років.

Середньорічний темп зростання складає 21,34%, розраховуємо прогноз на 2011 рік: $(85752,8 \cdot 21,34)/100 + 85752,8 = 104054,4$ тис. грн.;

на 2012 рік – 126261,99 тис. грн.; на 2013 рік – 153209,14 тис. грн.

Найпоширенішим методом прогнозування вважається метод частки від доходу від реалізації, який базується на припущенні про сталі співвідношення значень низки фінансових показників і значення доходу від реалізації [6, с. 78]. Останній показник розглядається як основна базова змінна, зміна якої сприяє зміні інших фінансових показників. У короткостроковому прогнозуванні необоротні активи і постійні витрати не залежать від величини доходу від реалізації.

Т.В. Теплова [6] пропонує здійснювати цей метод у три етапи:

1. оцінка співвідношення між змінною, що підлягає прогнозуванню та величиною доходу від реалізації за минулі роки або методом експертних оцінок;

2. прогнозування обсягів продажу;

3. прогнозування змінної за допомогою рівняння: $a = b \cdot x$, де a – змінна, що підлягає прогнозуванню, b – числове значення співвідношення, x – прогноз доходу від реалізації.

Наприклад, вивчення залежності між обсягом запасів та обсягів реалізації ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” показало, що зі збільшенням обсягів реалізації зростає обсяг запасів у співвідношенні 3,55%.

Підставимо у модель $a = b \cdot x$ прогнозні значення обсягу реалізації:

$a = 0,0355 \cdot 104054,43 = 3695,45$ тис. грн. – прогноз обсягу виробничих запасів підприємства на 2011 рік.

Перевіримо це значення з урахуванням середньорічного темпу зростання обсягів продажу, який складає:

$121,34 (104054,4 \cdot 100 / 85752,8 = 121,34\%): 3045,48 \cdot 1,2134 = 3695,45$ тис. грн., що відповідає вище розрахованому прогнозному значенню. Аналогічно розрахуємо прогнозні значення обсягів готової продукції та товарів (таблиця 4).

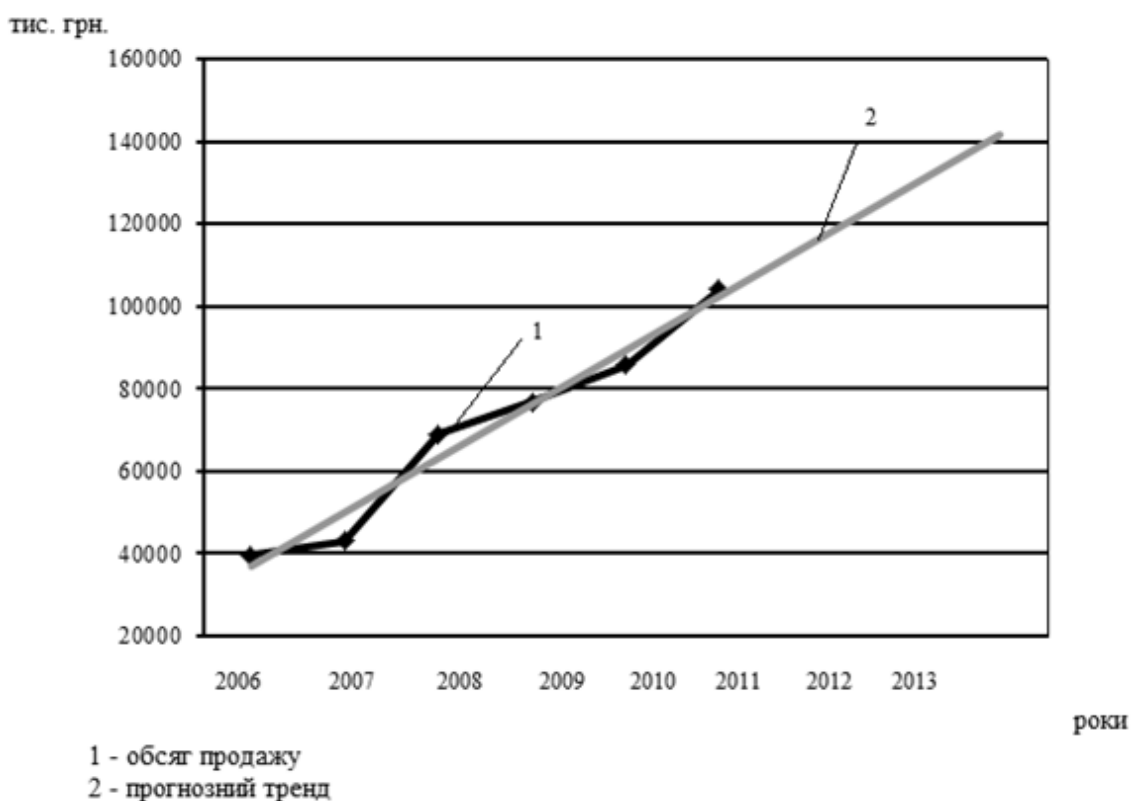

Рис. 1. Динаміка обсягів продажу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

Таблиця 4

Прогнозування обсягів запасів ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

Запаси:	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Прогноз на 2011 р.
виробничі запаси	100	2775,36	3045,48	3695,45
готова продукція	130	120,72	106,92	129,7391
товари	140	19,2	12,6	15,28912

Обсяги грошових коштів підприємства та дебіторської заборгованості також зростають прямо пропорційно обсягу реалізації [3, с. 320]. Виходячи з того, що на 2011 рік очікується зростання обсягів реалізації на 21,34%, обсяг грошових коштів та їх еквівалентів у національній валюті складе: $245,76 \cdot 1,2134 = 298,21$ тис. грн. Розмір дебіторської заборгованості буде наступним (табл. 5):

Таблиця 5

Прогнозування обсягів дебіторської заборгованості ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

Дебіторська заборгованість за розрахунками:	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Прогноз на 2011 р.
з бюджетом	170	1,56	115,92	140,66
за виданими авансами	180	98,4	7774,92	9434,26
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	110,76	100,08	121,44

Наступний етап прогнозування, за результати аналізу наукової літератури [1-7], передбачає визначення розміру необоротних активів балансу. З цією метою потрібно розрахувати коефіцієнт зносу (амортизації) основних засобів згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 7 “Основні засоби”. Для оцінки інтенсивності накопичення зносу (амортизації) основних засобів використовується показник середньої норми амортизації, що обчислюється як відношення суми амортизаційних відрахувань за звітний період до первісної вартості основних засобів.

У нашому випадку амортизаційні відрахування за рік становили:

$$1311,12 - 1171,2 = 139,92 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки первісна вартість основних засобів на початок року складає 1171,2 тис. грн., то середня норма амортизації становитиме: $(139,92 / 1171,2) \cdot 100 = 11,9\%$.

Прогнозування нематеріальних активів має свої особливості. Нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми та контролюються підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, для адміністративних потреб чи надання в оренду іншим юридичним або фізичним особам. (П(С)БО) 8 “Нематеріальні активи” № 242 від 18.10.99 р. визначає методологію обліку нематеріальних активів, придбаних чи створених підприємством, яка включає порядок їх визначення та оцінки; нарахування амортизації; списання з балансу.

Нарахування амортизації нематеріальних активів (крім права постійного користування земельною ділянкою) здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні цього об’єкта активом (при зарахуванні на баланс).

Метод амортизації нематеріального активу обирається виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод. Оскільки такі умови визначити неможливо, амортизацію потрібно нараховувати із застосуванням прямолінійного методу.

Розрахунок амортизації здійснимо згідно з (П(С)БО) 7 “Основні засоби” (табл. 6):

Таблиця 6

Прогнозування необоротних активів балансу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

I. Необоротні активи	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Прогноз на 2011 р.
Нематеріальні активи:				
залишкова вартість	10	68,88	77,16	$267,92 - 174,29 = 93,62$
первісна вартість	11	156,12	220,8	$220,8 \cdot 1,2134 = 267,92$
знос	12	87,24	143,64	$143,64 \cdot 1,2134 = 174,29$
Незавершене будівництво	20	75,6	212,88	-
Основні засоби:				
залишкова вартість	30	19479	21903,1	$37683,61 - 9309,16 = 28374,46$
первісна вартість	31	27543,6	31055,6	$31055,6 \cdot 1,2134 = 37683,61$
знос	32	8064,6	9152,52	$9152,52 + (1311,12 \cdot 0,119) = 9309,16$
Довгострокова дебіторська заборгованість	50	535,32	486,6	$486,6 / 1,2134 = 401$
Відстрочені податкові активи	60	143,52	-	-
Усього за розділом	80	20302,3	22679,8	28468,09

Отже, прогнозний актив балансу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” набуває наступного вигляду (табл. 7):

Таблиця 7

Прогнозний актив балансу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” (Ф. 1) на 2011 р.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	77,16	93,63
первісна вартість	011	220,8	267,92
знос	012	143,64	174,30
Незавершене будівництво	020	212,88	-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	21903,12	28374,46
первісна вартість	031	31055,64	37683,61
знос	032	9152,52	9309,16
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	486,6	401,01
Усього за розділом I	080	22679,76	28468,09
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	3045,48	3695,45
готова продукція	130	106,92	129,74
товари	140	12,6	15,29
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги:			

АКТИВ	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
чиста реалізаційна вартість	160	566,16	686,99
первісна вартість	161	580,08	703,88
резерв сумнівних боргів	162	13,92	16,89
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	115,92	140,66
за виданими авансами	180	7774,92	9434,26
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	100,08	121,44
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	245,28	298,21
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	158,64	192,5
Усього за розділом II	260	12126,48	14714,54
III. Витрати майбутніх періодів	270	52,56	63,77
Баланс	280	34858,8	43246,41

Зміни у активах, їх структурі, зумовлюють необхідність зміни пасивів з формуванням автоматично утворених фондів – таких, “...що автоматично створюються внаслідок зростання обсягів діяльності. Наприклад, зростання продажів обумовлює зростання закупок, а це, у свою чергу, призведе до автоматичного зростання обсягів кредиторської заборгованості. Можна припустити, що такі спонтанні пасиви змінюються пропорційно зміні обсягів діяльності” [3, с. 320].

Автор методики складання прогнозного балансу [3, с. 319-332] зазначає, що “...вищий рівень продажу підкріплюється більшими активами, додаткові активи частково фінансуються спонтанними пасивами, а залишок потреби – зовнішнім фінансуванням” [3, с. 320]. Згідно з даною методикою визначимо прогнозний розмір поточних зобов’язань ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” (табл.8):

Таблиця 8

Прогнозування поточних зобов’язань ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат”

IV. Поточні зобов’язання	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Прогноз на 2011 рік
Короткострокові кредити банків	500		8400	10192,7
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями	510			
Векселі видані	520			1959
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2579,28	447,72	543,27
Поточні зобов’язання за розрахунками:				
з одержаних авансів	540	508,2	838,44	1017,38
з бюджетом	550	843,24	399,36	484,59
з позабюджетних платежів	560		15,84	19,22
зі страхування	570	387,6	301,68	366,07
з оплати праці	580	523,44	534,6	648,70
з учасниками	590	451,08	342,48	415,57
із внутрішніх розрахунків	600	135,72	121,08	146,92
Інші поточні зобов’язання	610	639,84	1292,76	1568,66
Усього за розділом IV	620	6068,4	12693,96	17362,14
V. Доходи майбутніх періодів	630	1,56	9,24	11,21

Розширення обсягів діяльності у 2011 році надасть можливості ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” для створення резервного капіталу за рахунок відрахувань від прибутку з метою усунення можливих у майбутньому тимчасових фінансових утруднень і забезпечення ефективної діяльності. Величина резервного капіталу визначається установчими документами як максимальний відсоток від розміру статутного капіталу.

Зокрема, в акціонерних товариствах резервний капітал має становити не менше 25% величини статутного капіталу – у нашому випадку 298,92 тис. грн.

За допомогою довгострокових виданих векселів на суму 1959 тис. грн. ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” планує у 2011 році розрахуватися з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов’язанням. З урахуванням даної інформації складаємо прогнозний пасив балансу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” та прогнозний звіт про фінансові результати (табл. 9, 10):

Таблиця 9

Прогнозний пасив балансу ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” (Ф. 1) за 2011 р.

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1195,68	1195,68
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	17172	20836,89
Резервний капітал	340		298,92
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1942,32	2356,855
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	20310	24389,43
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	432,36	524,6354
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430	432,36	524,6354
III. Довгострокові зобов’язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов’язання	450		
Відстрочені податкові зобов’язання	460	1413,24	1062,48
Інші довгострокові зобов’язання	470		
Усього за розділом III	480	1413,24	1062,48
IV. Поточні зобов’язання			
Короткострокові кредити банків	500	8400	10192,7
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями	510		
Векселі видані	520		1855,52
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	447,72	543,27
Поточні зобов’язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	838,44	1017,38
з бюджетом	550	399,36	484,59
з позабюджетних платежів	560	15,84	19,22
зі страхування	570	301,68	366,07
з оплати праці	580	534,6	648,70
з учасниками	590	342,48	415,57
із внутрішніх розрахунків	600	121,08	146,92
Інші поточні зобов’язання	610	1292,76	1568,66
Усього за розділом IV	620	12693,96	17258,65
V. Доходи майбутніх періодів	630	9,24	11,21
Баланс	640	34858,8	43246,41

Прогнозний звіт про фінансові результати ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” за 2011 р.

I. Фінансові результати			
Найменування показника	Код рядка	2011 рік	2010 рік
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	010	104054,4	85752,84
Податок на додану вартість	015	15344,02	14292,12
Акцизний збір	020 025		
Інші вирахування з доходу	030	145,46	119,88
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції: (товарів, робіт, послуг)	035	88564,94	71340,84
Собівартість реалізованої продукції: (товарів, робіт, послуг)	040	67549,1	55668,24
Валовий: прибуток	050	21015,85	15672,6
Валовий: збиток	055		
Інші операційні доходи	060	492,02	405,48
Адміністративні витрати	070	4617,89	3805,68
Витрати на збут	080	7751,44	6388,08
Інші операційні витрати	090	1840,23	1516,56
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	8110,52	4367,76
Фінансові результати від операційної діяльності: збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	100		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130	94,2	94,2
Фінансові витрати	140	365,28	156,12
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160	217,44	217,44
Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: прибуток	170	7703,84	4077,6
Фінансові результати від звичайної діяльності: до оподаткування: збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	1925,96	1556,76
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	5777,88	2520,84
Фінансові результати від звичайної діяльності: збиток	195		
Надзвичайні: доходи	200		
Надзвичайні: витрати	205		1,2
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий: прибуток	220	5777,88	2519,64
Чистий: збиток	225		
II. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	230	51100,91	42113,04
Витрати на оплату праці	240	14917,67	12293,88
Відрахування на соціальні заходи	250	5189,27	4276,56
Амортизація	260	1467,75	1311,12
Інші операційні витрати	270	7184,28	5920,68
Разом	280	79859,89	65915,28

Для оцінки фінансового стану ПАТ “Миколаївський хлібокомбінат” у 2011 р. порівняно з 2010 р. визначимо наступні показники [3, с. 161] (табл. 11):

1. коефіцієнт фінансової незалежності (забезпеченості власним капіталом);
2. коефіцієнт фінансової стійкості;
3. коефіцієнт інвестування;
4. наявність робочого капіталу;
5. коефіцієнт маневрування;
6. коефіцієнт поточної ліквідності зобов'язань;
7. коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань;
8. коефіцієнт ліквідності балансу.

Аналіз показників оцінки фінансового стану підприємства вказує на незалежність підприємства від позикового капіталу: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) залишається на прийнятному рівні і збільшиться у прогностному періоді. Співвідношення власних і позикових коштів є оптимальним, очікуване підвищення коефіцієнту фінансової стійкості свідчить про покращення спроможності підприємства до покриття власними коштами своїх зобов'язань.

Таблиця 11

Порівняльні показники оцінки фінансового стану підприємства та методика їх обчислення

№ п/п	Показники	Методика обчислення та нормативне значення	Абсолютне значення показника		
			На початок звітного періоду	На початок прогностного (кінець звітного) періоду	На кінець прогностного періоду
1	коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}} > 0,5$	0,75	0,58	0,69
2	коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}} \leq 1$	0,33	0,69	0,75
3	коефіцієнт інвестування	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Необоротні активи}} > 1$	0,91	0,89	0,85
4	наявність робочого капіталу	$\frac{\text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$	-1781,04	-567,48	-2544,11
5	коефіцієнт маневрування	$\frac{\text{Власний оборотний капітал}}{\text{Власний капітал}} > 0$	-0,10	-0,03	-0,11
6	коефіцієнт поточної ліквідності зобов'язань	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \geq 2$	0,70	2,80	0,85
7	коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Довгострокові і поточні зобов'язання}} \geq 1$	0,71	0,86	0,80
8	коефіцієнт ліквідності балансу	$\frac{\text{Активи (підсумок)}}{\text{Довгострокові і поточні зобов'язання}} = 2 - 2,5$	4,06	2,47	2,36

Проте потрібно зауважити зниження рівня коефіцієнту інвестування, що є свідченням того, що джерела власних коштів не покривають проведені інвестиції. Коефіцієнт інвестування характеризує недостатність власного капіталу для покриття необоротних активів і формування оборотних активів. Економічно доцільне значення цього показника > 1 . За таких умов підприємство здатне не тільки сплатити поточні борги, але й має в своєму розпорядженні фінансові ресурси для розширення діяльності і здійснення інвестицій. На досліджуваному підприємстві коефіцієнт інвестування на кінець звітного періоду складає 0,89, у прогностному періоді очікуване значення – 0,85. Це свідчить про зменшення власного капіталу в обороті та погіршення фінансового стану підприємства.

Негативним моментом є не лише відсутність, а й від'ємне значення робочого капіталу, тобто недостатність оборотних активів для покриття щоденних короткострокових зобов'язань. Власний капітал підприємства вкладений в основному в необоротні активи, які нелегко в короткий час конвертувати у грошові ресурси для погашення короткострокових зобов'язань. Це може призвести до ускладнення розрахунків з бюджетом, постачальниками, банками та іншими кредиторами. Коефіцієнт маневреності власного капіталу підтверджує, що для фінансування поточної діяльності залишиться недостатньо коштів, що перебувають у мобільній формі. Крім того, значення коефіцієнту загальної ліквідності підприємства, який характеризує його максимальну можливість до погашення зобов'язань всіма активами також є недостатнім. Коефіцієнт ліквідності балансу, який прогнозується на рівні 2,35, визначає достатній рівень покриття зобов'язань підприємства його активами. Проте, це лише активи швидкої реалізації – (короткострокова дебіторська заборгованість) та активи (запаси), що повільно реалізуються. Вивчення структурних змін прогностного балансу (табл. 12) показало на незначні зміни у структурі активів та пасивів. У досліджуваного підприємства зали-

шається проблема перевищення суми поточних зобов'язань величини поточних активів, що є загрозою важкого фінансового стану. Підтвердженням цього є наявність сумнівної заборгованості у розмірі 16,89 тис. грн.

Таблиця 12

Структурні зміни прогнозного балансу

Розділи балансу	На початок прогнозного періоду		На кінець прогнозного періоду		Відхилення	
	сума, тис. грн.	% до підсумку	сума, тис. грн.	% до підсумку	у сумі, тис. грн.	у %
1	2	3	4	5	6	7
Актив						
1. Необоротні активи	22679,76	65,06	28468,09	65,83	5788,33	0,77
2. Оборотні активи	12126,48	34,79	14714,54	34,02	2588,06	-0,76
3. Витрати майбутніх періодів	52,56	0,15	63,77	0,15	11,22	0
Баланс	34858,8	100,00	43246,41	100,00	8387,61	-
Пасив						
1. Власний капітал	20310	58,26	24389,43	56,40	4079,43	-1,87
2. Забезпечення наступних витрат і платежів	432,36	1,24	524,6354	1,21	92,28	-0,03
3. Довгострокові зобов'язання	1413,24	4,05	1062,48	2,46	-350,76	-1,60
4. Поточні зобов'язання	12693,96	36,42	17258,65	39,91	4564,69	3,49
5. Доходи майбутніх періодів	9,24	0,03	11,21	0,03	1,97	0,00
Баланс	34858,8	100,00	43246,41	100,00	8387,61	-

Досліджуване підприємство розширює обсяги своєї діяльності, проте структура активів погіршиться у прогнозованому періоді, оскільки частка оборотних активів зменшиться на 0,76%. Для забезпечення фінансової незалежності обсяг власного капіталу є достатнім, хоча і зменшиться на кінець прогнозного періоду на 1,87%. Структура сукупного капіталу не є оптимальною, оскільки в ньому велика частка поточних зобов'язань – 36,42% на початок та 39,91% на кінець прогнозного періоду. Короткострокові кредити банку є найбільш дорогими для підприємства коштами, невиправдане збереження тенденції до їх збільшення у майбутньому може призвести до банкрутства. Частка довгострокових зобов'язань, які є більш вигідними для підприємства, навпаки, зменшилася на 1,6%.

Отже, методика складання прогнозного балансу підприємства має складатися з наступних етапів:

1. Прогнозування обсягів продажу, обсягів запасів, грошових коштів підприємства та дебіторської заборгованості з використанням методу частки від доходу від реалізації;
2. визначення розміру необоротних активів балансу за допомогою розрахунку коефіцієнту зносу основних засобів та оцінки інтенсивності накопичення зносу основних засобів за допомогою показника середньої норми амортизації;
3. прогнозування нематеріальних активів із застосуванням прямолінійного методу;
4. розробка прогнозного пасиву підприємства та звіту про фінансові результати з урахуванням відповідних змін у активах підприємства;
5. оцінка майбутнього фінансового стану підприємства та виявлення структурних змін прогнозного балансу.

Список літератури

1. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування [навч. посіб.] / О.Г. Біла. – Львів: Компакт-ЛВ, 2005. – 312 с.
2. Бланк І.А. Основы финансового менеджмента. Т. 2. / І.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 487 с.
3. Верланов Ю.Ю. Фінансовий менеджмент: [Навчально-методичний посібник] / Ю.Ю. Верланов. – Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, – 2006. – 344 с.
4. Ефимова О.В. Финансовый анализ. / О.В. Ефимова. – М.: изд-во “Бухгалтерский учёт”, 1999. – 352 с.
5. Калина А.В. Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): [учеб.-метод. пособие] / А.В. Калина, МИ. Конева, В.А. Яценко. – К.: МАУП 1998. – 270 с.
6. Касьяненко В.О. Моделювання та прогнозування економічних процесів. Конспект лекцій: [Навч. посіб.] / В.О. Касьяненко, Л.В. Старченко. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 185 с.
7. Теплова Т.В. Планирование в финансовом менеджменте / Т.В. Теплова – М.: ГУ ВШЭ, 1998. – 139 с.